

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی

گرایش مشاوره

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد MA

عنوان:

اثر بخشی آموزش مهارت‌های فرزند پروری بر سلامت روان مادران و

مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستان ۶-۴ ساله شهر اصفهان

استاد راهنما:

دکتر احمد یار محمدیان

استاد مشاور:

دکتر زهرا قادری

نگارش:

نسیم چاووشی فر

شهریور ۱۳۹۰

پاس رای را:

ما نت وود مرش (ص) را خلاف ز. و بده می د. درزای دست، باطمان بری آن از نمر. مرک
و. دی ماده واید برو مارخام زی آیدگان از ازم. اردادو. ان واه. و. ال وش قائل مارارک
اشان وی ید.

پاس رای را: با و پاس اولان از:

اتادار ندو روار نواب آ می درامدیاد میان و مرکز خام دمرز ا می ان پیمان یاری ودر

آ : از نمانت و دمانساید و نر آ : از وقت شاری و دمانام و ده و آن بی از داس وردگار ش
روی ما و ده و اخلاص و یدش ماران ر و دیده و مارا از احد و دید باره بی و د و دوا ، آن نان پانی
و یدی آن زه بی پاساران خن زرگان م و و دی و زت وی بی و یدت مرم .
قدم : ما و رد و زو بام با مروش بان و اقات ، از اواج تلام سال آراش بی رساندو ناره یار و
ن ن دوران زری و ص یم و ده ار .

قدم : مرم مرم رمان بران اه رومام بی را ام مرن و آسان و د .

چکیده

این پژوهش با هدف اثربخشی آموزش مهارت های فرزند پروری بر سلامت روان والدین و مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستان ۶-۴ ساله شهر اصفهان، صورت گرفت. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه والدینی که کودکان آنها در مهدکودک های شهر اصفهان در سال ۱۳۸۹ ثبت نام نموده اند، می باشد. که تعداد ۶۰ نفر به صورت تصادفی خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند و به صورت گمارش تصادفی ۳۰ نفر در گروه آزمایش و ۳۰ نفر در گروه کنترل قرار گرفتند. سپس از هر دو گروه والدین پرسشنامه سلامت عمومی SCL 90 و پرسشنامه مشکلات رفتاری راتر کودکان گرفته شد. آنگاه طی ۶ جلسه ۹۰ دقیقه ای گروه آزمایش تحت آموزش شیوه های فرزند پروری قرار گرفتند. و در پایان از هر دو گروه پرسشنامه سلامت عمومی SCL 90 و مشکلات رفتاری کودکان راتر گرفته شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون تحلیل کواریانس استفاده شده نتایج نشان داد که آموزش شیوه های فرزند پروری بر سلامت روان والدین معنادار نیست ($p > 0/05$) و همچنین نتایج نشان داد که آموزش مهارت های فرزند پروری بر مشکلات رفتاری کودکان اثر داشته و باعث کاهش مشکلات رفتاری کودکان می شود. ($p < 0/05$). در این پژوهش اختلال ناسازگاری اجتماعی و رفتار ضد اجتماعی کودکانی که والدینشان در برنامه های آموزشی شرکت کرده بودند تا اندازه ای نسبت به گذشته کاهش یافته است. اما پرخاشگری و بیش فعالی، اضطراب و افسردگی و اختلال توجه کودکانی که والدینشان در برنامه های آموزشی شرکت کرده بودند با گذشته تغییر معناداری نداشته است. بنابراین با توجه به یافته های پژوهش می توان گفت که به کارگیری شیوه های فرزند پروری موثر می تواند آسیب های روانی والدین را کاهش دهد و موجب بهبود روابط آنها با کودک شود و مشکلات رفتاری کودک کاهش یابد. این یافته ها اهمیت و ضرورت آموزش والدین را برای به کارگیری بهترین شیوه های فرزند پروری تایید نمود.

واژه های کلیدی: مهارت های فرزند پروری، سلامت روان والدین، مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
فصل اول: کلیات پژوهش	
۲	مقدمه
۴	بیان مسأله
۷	اهمیت و ضرورت پژوهش
۹	اهداف پژوهش
۹	فرضیه های پژوهش
۱۰	متغیرهای مورد پژوهش
۱۰	تعریف واژه ها و اصطلاحات
فصل دوم : پیشینه ی پژوهش	
۱۳	مقدمه
گفتار اول: پیشینه ی نظری مهارت های فرزند پروری	
۱۳	تعریف فرزند پروری
۱۵	تعریف و طبقه بندی شیوه های فرزند پروری
۲۶	عوامل تعیین کننده روشهای فرزندپروری
۲۹	روشهای فرزند پروری و تأثیرات آن
۳۲	رویکردهای نظری تعامل والد - کودک
۳۸	نگرشهای فرزند پروری
گفتار دوم : پیشینه ی نظری سلامت روان	
۳۹	بهداشت روان

۴۱	عوامل موثر بر بهداشت روانی خانواده
۴۲	عوامل خانوادگی موثر در بهداشت روانی
	گفتار سوم: مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستان
۴۶	میزان آگاهی والدین از مسایل تربیتی کودکان
۴۷	مطالعه علمی کودک و نظریه های مربوط به آن
۴۹	دوره کودکی
۵۰	مهدکودک و پیش دبستان
۵۳	علل بروز مشکلات رفتاری
۵۶	نظریه هایی در مورد علل (سبب شناسی) مشکلات رفتاری کودکان
۶۰	چالشها و مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی و راه های مقابله با آن
	گفتار چهارم: پیشینه پژوهشی
۷۱	پژوهش های انجام شده خارج از کشور
۷۳	پژوهش های انجام شده داخل از کشور
۷۶	خلاصه و جمع بندی
	فصل سوم: روش پژوهش
۷۹	مقدمه
۷۹	طرح پژوهش
۷۹	جامعه آماری
۸۰	نمونه آماری
۸۰	روش نمونه گیری
۸۰	ابزار پژوهش
۸۶	روش اجرای پژوهش

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ۸۸

فصل چهارم: یافته های پژوهش

مقدمه ۹۰

یافته های پژوهش ۹۰

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

مقدمه ۱۱۱

بحث در یافته های پژوهش ۱۱۲

محدودیت های پژوهش ۱۱۸

پیشنهادات ۱۱۹

منابع فارسی ۱۲۲

منابع انگلیسی ۱۲۸

پیوست ها ۱۳۲

پیوست الف ۱۳۳

پیوست ب ۱۷۸

پیوست ج ۱۸۲

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول (۳- ۱): دیاگرام طرح تحقیق	۷۹
جدول (۳- ۲): جلسات آموزش مهارت های فرزند پروری	۸۷
جدول (۴- ۱): توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب وضعیت زوج ها	۹۰
جدول (۴- ۲): توصیف ویژگی های زیر گروه های مشکلات رفتاری کودکان	۹۱
جدول (۴- ۳): توصیف ویژگی های زیر گروه های سلامت روان والدین	۹۳
جدول (۴- ۴): مقایسه میانگین های گروههای مربوط به سلامت روان والدین	۹۵
جدول (۴- ۵): مقایسه میانگین های گروههای مربوط به مشکلات رفتاری کودکان	۹۶
جدول (۴- ۶): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل در پس آزمون	۹۷
جدول (۴- ۷): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل در پس آزمون	۹۸
جدول (۴- ۸): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس نمره های پیش آزمون مشکلات رفتاری کودکان.....	۹۸
جدول (۴- ۹): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون سلامت روان والدین (پرخاشگری)	۹۹
جدول (۴- ۱۰): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون سلامت روان والدین (اضطراب)	۱۰۰
جدول (۴- ۱۱): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون سلامت روان والدین (وسواس)	۱۰۰
جدول (۴- ۱۲): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون سلامت روان والدین (حساسیت فردی)	۱۰۱
جدول (۴- ۱۳): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون سلامت روان والدین (شکایات جسمانی)	۱۰۱

- جدول (۴- ۱۴): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون سلامت روان والدین (روان پریشی) ۱۰۲
- جدول (۴- ۱۵): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون سلامت روان والدین (تصورات بالینی) ۱۰۳
- جدول (۴- ۱۶): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون سلامت روان والدین (افسردگی) ۱۰۴
- جدول (۴- ۱۷): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون سلامت روان والدین (ترس مرضی) ۱۰۵
- جدول (۴- ۱۸): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون مشکلات رفتاری (پرخاشگری پیش فعالی) ۱۰۶
- جدول (۴- ۱۹): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون مشکلات رفتاری کودکان (اضطراب و افسردگی) ۱۰۷
- جدول (۴- ۲۰): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون مشکلات رفتاری کودکان (ناسازگاری اجتماعی) ۱۰۸
- جدول (۴- ۲۱): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون مشکلات رفتاری کودکان (رفتارهای ضد اجتماعی) ۱۰۹
- جدول (۴- ۲۲): خلاصه نتایج تحلیل کواریانس تأثیر متغیرمستقل درپس آزمون مشکلات رفتاری کودکان (اختلال توجه) ۱۱۰
- جدول (۴- ۲۳): نتایج پیش بینی گروه بندی به گروههای آزمایش و کنترل ۱۱۰

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۴۱.....	نمودار (۲- ۱): نموداری از ارتباطات سیستمی در الگوی زیستی، روانی، اجتماعی.....
۹۲.....	نمودار (۴- ۱): توصیف ویژگی های زیرگروه های مشکلات رفتاری کودکان.....
۹۵.....	نمودار (۴- ۲): توصیف ویژگی های زیرگروه های سلامت روان والدین.....

فهرست شکل‌ها

صفحه

عنوان

شکل (۲- ۱۱): مدل فرضی شیوه‌های فرزند پروری تربیت شافر..... ۱۶

شکل (۲- ۲): نمونه‌ای از فرآیند عوامل تعیین‌کننده فرزند پروری ۲۷

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

ارتباط والدین و فرزندان از جمله موارد مهمی است که سالها نظر صاحب نظران و متخصصین تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است. خانواده نخستین پایگاهی است که پیوند بین کودک و محیط اطراف او را به وجود می‌آورد. کودک در خانواده پندارهای اولیه را درباره‌ی جهان فرا می‌گیرد، از لحاظ جسمی و ذهنی رشد می‌یابد. شیوه‌های سخن گفتن را می‌آموزد، هنجارهای اساسی رفتار را یاد می‌گیرد و سرانجام نگرشها، اخلاق و روحیاتش شکل می‌گیرد و به عبارتی اجتماعی می‌شود (اقلیدس؛ نقل از هبیتی، ۱۳۸۱).

هر خانواده ای شیوه‌های خاصی را در تربیت فردی و اجتماعی فرزندان خویش به کار می‌گیرد. این شیوه‌ها که شیوه‌های فرزند پروری نامیده می‌شوند متأثر از عوامل مختلف از جمله عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و غیره می‌باشد (হারدی^۱ و همکاران، ۱۹۹۳). شیوه‌های فرزند پروری به عنوان مجموعه یا منظومه ای از رفتارها که تعاملات والد - کودک را در طول دامنه ای گسترده از موقعیت‌ها توصیف می‌کند و او را در یک جو تعاملی تأثیر گذار مورد توجه قرار می‌دهد. شیوه‌های فرزند پروری یک عامل تعیین کننده و اثرگذار است که نقش مهمی در آسیب شناسی روانی در رشد کودکان بازی می‌کند. بحث در مورد هر یک از مشکلات فرزندان بدون در نظر گرفتن نگرشها، رفتارها و شیوه‌های فرزند پروری تقریباً غیر ممکن است. تحقیقات خیلی کمی در مورد شیوه‌های فرزند پروری و آسیب شناسی روانی کودک به عمل آمده است (علیزاده و آندرایس؛ نقل از محرایی، ۱۳۸۳).

---

1 . Hardy

تأثیر محیط خانواده بر رشد کودک اغلب به وسیله‌ی مشاهده تعامل والد - کودک مورد بررسی قرار گرفته است. در نظریه بامریند سه سبک اساسی فرزند پروری تعریف شده است: مستبد^۱، آسان گیر^۲ و مقتدر^۳. در سبک مقتدر والدین بر کنترل کودک و فرمانبرداری او تأکید دارند. آنها خود مختاری کودک را محدود می‌کنند و رفتار مناسب را برای آنها تعیین می‌کنند. در واقع این والدین از اصول اجباری طرفداری می‌کنند، معمولاً خواستار تبعیت بدون پرسش از دستوراتشان هستند، در سبک آسان گیر، والدین از اعمال هر نوع سخت گیری و کنترل اجتناب می‌کنند. والدین سهل گیر به فرزندان اجازه می‌دهند برای خود تصمیمات بسیاری بگیرند (در سنی که آنان ظرفیت چنین کاری ندارند). بامریند دریافت که فرزندان والدین سهل گیر بسیار خام هستند. آنها در کنترل تکانه‌های خود مشکل دارند و هنگامی که از آنان خواسته می‌شود کاری را انجام دهند که با علایق زودگذر آنان مخالف است، نافرمانی و سرکشی می‌کنند. این کودکان بسیار پر توقع هستند. در سبک مقتدر والدین توجه خوبی به فرزند خود نشان می‌دهند و میزان کنترل متوسطی را به کار می‌برند که به کودکان اجازه می‌دهد به طور فزاینده‌ای خود مختار شوند.

بامریند معتقد بود که سبک فرزند پروری مقتدرانه با داشتن سطوح بالایی از حمایت عاطفی، روابط نزدیک و دادن خود مختاری مناسب با شایستگی کودک در مدرسه مرتبط است. محیط خانواده برای هر یک از، نزدیک ترین و مداوم ترین ارتباطات اجتماعی را فراهم می‌سازد فرد در خانواده پی ریزی می‌شود. بنابراین بهداشت روان یا سلامت روان می‌تواند تحت تأثیر نوع رابطه والدین با فرزند قرار گیرند. بهداشت یا سلامت روان عبارتست از « سازگاری فرد به خود و محیط و استفاده موفقیت آمیز از تمامی تواناییها و قابلیت‌های خویش در زندگی » (استادان طرح جامع آموزش خانواده، ۱۳۷۶).

اگر بخواهیم مهم ترین مسائل و مشکلات والدین در زندگی خانوادگی را بر شماریم شاید « چگونگی رفتار با فرزندان » از مهم ترین و پیچیده ترین موضوعات با توجه به خصوصیات سنی و روحی فرزندان و هدفهای تربیتی باشد.

---

1 .authoritarian
2 .permissive
3 .authoritative

دوران کودکی که در زندگی انسان از اهمیتی ویژه برخوردار است. در این دوران می‌توان بنای یک زندگی سالم و سعادتمند پی ریزی کرد و از بروز بسیاری از مشکلات در آینده جلوگیری نمود. معمولاً از آغاز تولد تا حدود ۱۳-۱۲ سالگی که پایان دوره دبستانی است، دوران کودکی می‌نامند. این دوره به دو بخش عمده تشکیل می‌شود: دوره قبل از دبستان و دوره دبستان (سادات، ۱۳۷۲).

کودکان در دوره ماقبل از دبستان (پیش دبستانی) با مشکلاتی مواجه می‌شوند که مشکلات رفتاری کودکان نامیده می‌شود. مشکلات رفتاری کودکان در این دوره عبارتند از دروغ گویی، دزدی، پرخاشگری، خجالت و کمرویی و...، لازم است والدین از مشکلات رفتاری کودکان خودآگاه باشند و راه‌های مقابله با آن را یاد بگیرند.

با توجه به اینکه پدید آمدن مشکلات رفتاری متأثر از چندین عامل از جمله شیوه‌های برخورد و نحوه فرزندپروری والدین است و این مشکلات می‌تواند بهداشت و سلامت والدین را تحت تأثیر قرار دهد، بنابراین مسئله اصلی این پژوهش بررسی اثر بخشی آموزش مهارت‌های فرزندپروری بر سلامت روان والدین و مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستان می‌باشد.

بیان مساله

خانواده پایه‌ای‌ترین شکل اجتماعی و اصلی‌ترین جزء اجتماع است. دستیابی به جامعه سالم در گرو سلامت خانواده و خانواده سالم در گرو برخورداری افراد آن از سلامت روانی و داشتن یک ارتباط مطلوب با یک دیگر است. خانواده نظام اجتماعی منحصر به فردی است که عضویت در آن بر عکس سایر نظام‌های اجتماعی ورود به داخل سیستم خانواده از طریق تولد، به فرزند گرفتن یا ازدواج است و تنها با مرگ، عضویت در نظام خانواده از بین می‌رود (دونان^۱، ۱۹۹۹).

رابطه والدین و فرزندان، نظام و شبکه‌ی در هم پیچیده‌ای است که در اثر واکنش متقابل شکل می‌گیرد. این نظام با نظام‌های گسترده‌تر مثل محله و جامعه در ارتباط است و به صورت مستقیم و غیر

---

1. Donovan

مستقیم از طریق روشهای تربیتی روی فرزندان تأثیر می‌گذارد. در این میان تأثیر خانواده، بر فرآیند رشد بسیار بارز می‌باشد (دینک میر^۱، ۱۳۸۶).

در واقع فرزند پروری کار ساده ای نیست. این فرآیند مستلزم تلاش و پشتکار، صرف وقت، شکیبایی، آمادگی مداوم برای پذیرش خطا و تعدیل رفتار تربیتی، باز بودن در برابر تجارب حاصل از نتایج و پیامدهای شیوه‌های تربیتی، یادگیری و گاه راهنمایی و مشاوره و بالاخره کسب خودآگاهی است (دینک میر، ۱۳۸۶).

مهارت‌های فرزند پروری شامل یادگیری مطالبی درباره ی چگونگی رشد و رفتار کودکان و درک این که هر سنی چه رفتاری را از آنها باید انتظار داشت، یادگیری راههای مثبت و موثر برای کنار آمدن با رفتارهای ناشایست، کسب مهارت در اطمینان خاطر دادن و محبت کردن به فرزندان و یادگیری خوب گوش دادن و صریح و قاطع صحبت کردن می‌شود (مهرابی هنرمند، ۱۹۹۹).

دانشمندان علوم تربیتی در بررسی شیوه‌های فرزند پروری، رفتار والدین را به دو دسته تقسیم می‌کنند:

الف - پذیرش محبت و گرمی در برابر طرد و خصومت.

ب - سهل گیری، آزادی و خودمختاری دادن در برابر سخت گیری، کنترل، استبداد و توقع بالا داشتن.

با توجه به این موضوع، شیوه‌های فرزند پروری و پیامدهای آن در سه طبقه قرار می‌گیرد:

- ۱ - والدینی که دایم دستور می‌دهند و فرزندان خود را طرد می‌کنند، موجب می‌شوند که فرزندانشان یا دعوا و رقابت را در پیش گیرند یا به این باور برسند که راه دستیابی به احساس تعلق رئیس بودن است.
- ۲ - والدینی که اهل تسلیم هستند و گاه کودک را به حال خود رها می‌کنند و گاه او را مورد توجه افراطی قرار می‌دهند، سبب می‌شوند فرزندانشان به این باور برسند که فقط آن چه به او مربوط است. اهمیت دارد خواسته‌های هیچ کس و دیگری مهم نیست.

۳ - والدینی که به فرزندان حق انتخاب می‌دهند و با آنها با محبت و صمیمیت رفتار می‌کنند و در عین حال محدودیت‌های معقول ایجاد می‌نمایند و به فرزندان خود یاد می‌دهند که همکاری با مردم راهی برای با هم زیستن است فرزندان چنین والدینی به این باور می‌رسند که همه مردم مهم هستند (اشتاینبرگ، ۱۳۸۷).

حسینی (۱۳۸۶)، در پژوهشی تحت عنوان بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های فرزند پروری بر نگرش دانش آموزان مقطع ابتدایی در منطقه آزاد شهر یزد به این نتیجه رسید که هر اقدامی جدی در جهت بهداشت روان کودکان نیازمند ارزیابی کیفیت تربیت کودک و روابط خانوادگی آنهاست.

خانواده به عنوان اولین، موثرترین، مهم ترین کانون رشد و تربیت و منبع کسب اطلاع در شکل گیری و ایجاد سلامت روانی نقش ارزنده ای را دارد و هیچ جامعه ای نمی تواند ادعای سلامت کند مگر اینکه از خانواده‌های سالمی برخوردار باشد. سازمان جهانی بهداشت (WTO)، سلامت روانی را توانایی کامل برای ایفای نقش‌های اجتماعی، و جسمانی تعریف کرده است که هیچ کدام بر دیگری، برتری ندارد. سلامت روانی همان سلامت فکر کردن قدرت سازگاری فرد با محیط و اطرافیان است نه تنها جسم بلکه روح نیز احتیاج به مراقبت دارد این دو جدای از هم نیستند (طالبلو، ۱۳۸۰).

بهداشت روانی افراد متأثر از عوامل متعددی است. این عوامل می‌تواند: خانوادگی، آموزشی، اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی باشد که مهمترین آنها «خانواده» است. چگونگی محیط خانواده از نظر روانی و عاطفی سبک‌های تربیتی والدین، روابط بین افراد خانواده و توجه به ارزشها نقش دین در خانواده و... از مواردی است که باید مورد توجه قرار گیرد (شاه محمدی، ۱۳۷۱).

بهداشت روان در خانواده در مفهوم گسترده خود کمک به همه افراد خانواده را هدف قرار می‌دهد تا هر چه بیشتر رشد و تکامل یابند، از تمامی استعدادها و قابلیت‌های خود در این راه بهره جویند. تأثیر خانواده و خصوصیات شخصیتی و روانی افراد بسیار وسیع و پایدار است. کودکان بسیاری از رفتارها، نگرشها، اعتقادات و ارزشهای خود را در خانواده و از پدر و مادر و خواهر و برادر و... می‌آموزند. این آموخته‌ها به طور مستقیم و غیر مستقیم بر سلامت بهداشت و روان آنان تأثیر دارد. به طور کلی تصویر سلامت روان هر

خانواده با سلامت روان افراد آن وابسته است. در این میان سلامت روان و امنیت عاطفی زن بیش از بقیه، افراد خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد (بوالهروی، ۱۳۷۳).

از طرفی دوران کودکی از مهم‌ترین مراحل زندگی است که در آن شخصیت فرد پایه‌ریزی و شکل می‌گیرد. اغلب اختلالات رفتاری ناشی از کمبود توجه به دوران حساس کودکی است. این بی‌توجهی منجر به عدم سازش با محیط و بروز مشکلات رفتاری برای کودک می‌شود.

مشکل رفتاری به رفتار فردی اطلاق می‌شود که بدون پایین بودن بهره هوشی، تعادل روانی و رفتاری از اندازه عمومی اجتماعی دور و دارای شدت، تکرار، مداومت در زمانها و مکانهای متعدد باشد (دیویس و کامینگز^۱، ۱۹۹۴).

نتایج تحقیق ملکشاهی و فرهادی در زمینه مشکلات رفتاری کودکان نشان می‌دهد که ۷۹/۳ درصد کودکان شهری و ۶۸ درصد کودکان روستایی حداقل گرفتار یکی از مشکلات رفتاری مورد مطالعه بودند و اکثر کودکان پیش دبستانی به نحوی از مشکلات رفتاری رنج می‌برند که نیازمند توجه و حمایت بیشتری در زمینه بهداشت روان هستند (ملکشاهی و فرهادی، ۱۳۸۵).

بنابراین با توجه به اهمیت این موضوع که یکی از عواملی که در سلامت روانی والدین مطرح است بستگی به نوع رابطه خود و رفتار بهنجار دارد و کاهش مشکلات رفتاری کودکان، متأثر از این رابطه است و این رابطه از طریق انواع شیوه‌های فرزند پروری، متناسب با سن کودک مطرح است. مسئله اصلی مورد بررسی در این پژوهش تعیین میزان اثر بخشی آموزش مهارت‌های فرزند پروری بر سلامت روان والدین و کودکان پیش دبستانی آنان بوده است.

اهمیت و ضرورت پژوهش

نقش شگفت‌انگیز تعلیم و تربیت در زندگی انسان، بر هیچ خردمندی پوشیده نیست و تا کنون هم ضرورت آن مورد تردید قرار نگرفته است، چرا که تعلیم و تربیت صحیح می‌تواند فرد را به اوج ارزشها برساند.

---

1 . Davis and Cummings

کانت^۱ فیلسوف بزرگ آلمانی در بین ابداعات بشری دو تا را از مابقی مشکل تر می‌داند، یکی هنر مملکت داری و دیگری هنر تعلیم و تربیت. زیرا آدمی را چیزی جز آن چه تربیت از او می‌سازد نمی‌داند. وی والدین تربیت شده را سرمشق و الگوی رفتاری فرزندان می‌داند. بدیهی است فرزند که به دنیا می‌آید، نیازهای او به طور پیچیده ای با نیازهای والدین گره می‌خورد. مشکل یکی، مشکل دیگری نیز می‌باشد. ما خیلی ساده می‌پنداریم که والدین قادر به رفع مشکلاتی که در روابط با فرزندان یا همسرشان به وجود می‌آید هستند و انگیزه چنین کاری را دارند. هر چند که والدین مسئول واقعی مراقبت از فرزندان می‌باشند، اما این امر «مراقبت از کودکان» شغلی است که نیاز به مهارت کافی دارد حتی پر توان ترین و قابل ترین والدین هم نیاز به کمک و حمایت دارند (استافورد و به یو، ۱۳۷۷).

در کشور ما پدر و مادر شدن فرآیندی است که با همه وسعتش، گاه به یک باره از راه می‌رسد، در حالی که افراد برای آن کوچک ترین آموزشی ندیده‌اند (علیزاده، ۱۳۸۰).

از آن جا که والدین بیشتر وقت خود را با فرزند خود می‌گذرانند، روابط آنها با فرزندان و شیوه‌های تربیتی آنها می‌تواند نقش مهمی در پیشرفت رفتار فرزندان داشته باشد (کلانتری، ۱۳۷۵). و چون سطح آگاهی خانواده‌ها نسبت به شیوه‌های فرزند پروری کامل نیست و شیوه‌های فرزند پروری هر کدام تأثیر خاص خود را دارند، بنابراین در صورت تأیید نتایج تحقیق مبنی بر اثر بخش بودن آموزش شیوه‌های فرزند پروری بر سلامت روان والدین و بهبود رفتارها و واکنشهای کودکان که در این تحقیق دنبال خواهد شد می‌تواند مورد استفاده کلیه خانواده‌ها و مربیان قرار گیرد به گونه ای که با تکنیک شیوه‌های فرزند پروری سالم و مناسب از شیوه‌های غلط و نامناسب آگاهی خانواده‌ها را بالا برد.

بدین ترتیب آموزش والدین می‌تواند به عنوان یک موضوع جدی و اساسی، سر لوحه کار روان شناسان قرار گیرد و گامی اساسی در زمینه بهداشت روانی کودک و خانواده باشد. پژوهش حاضر تلاشی است در این مسیر.

---

^۱ . Cunt